

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор
Національної академії
внутрішніх справ
доктор юридичних наук,
професор

Руслан СЕРБИН

ВИСНОВОК

Національної академії внутрішніх справ про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Куцого Віктора Васильовича на тему «Розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом» поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право», затвердженої Вченою радою Національної академії внутрішніх справ 25 жовтня 2020 року, протокол № 14

ВИТЯГ

з протоколу розширеного засідання кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ від 01 травня 2025 року

Присутні:

кафедра криміналістики та судової медицини: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Антощук А.О. (голова засідання, рецензент); професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Чорноус Ю.М.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Мирівська А.В.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Комаринська Ю.Б.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Патик Л.Л.; аспірант заочної форми навчання Куций В.В.;

кафедра криміналістики ННІПП: професор кафедри, кандидат юридичних наук, професор Пясковський В.В.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Курилін І.Р.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Семенов В.В.; викладач кафедри Танчик К.А.;

кафедра кримінального процесу: завідувач кафедри, доктор юридичних наук, професор Таран О.В.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Хабло О.Ю.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Терещенко Ю.В. (науковий керівник);

кафедра криміналістичного забезпечення та судових експертиз ННЕКІ: завідувач кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Атаманчук В.М.;

професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Воробей О.В.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Свобода Є.Ю.;

науково-дослідна лабораторія з проблем криміналістичного забезпечення та судової експертології ННЕКІ: т.в.о. завідувача лабораторії, кандидат юридичних наук Єфіменко І.М.; провідний науковий співробітник, доктор юридичних наук, професор Юсупов В.В.;

відділ організації наукової діяльності:

провідний науковий співробітник відділення організації наукової роботи здобувачів вищої освіти, кандидат юридичних наук, старший дослідник Гелемей М.О. (рецензент);

Були присутні 3 доктори наук та 14 кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації.

Порядок денний:

Обговорення дисертаційного дослідження аспіранта заочної форми навчання кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ Куцого Віктора Васильовича на тему «Розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом», поданого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», щодо її рекомендації для попереднього розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді Національної академії внутрішніх справ.

Слухали:

Здобувача Куцого Віктора Васильовича, який доповів про результати дисертаційного дослідження. У доповіді було обґрунтовано насамперед актуальність обраної теми дисертаційної роботи, визначено мету, завдання, предмет, об'єкт та методи дослідження, здобувачем доведено до присутніх структуру роботи та основні її положення, сформульовано та обґрунтовано новизну, теоретичне та практичне значення.

Відповідно до ст. 13 Конституції України, земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності українського народу. Від імені українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого самоврядування в межах, визначених цією Конституцією. Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону. Проте досить багато осіб зловживають указаним правом, незаконно займаються рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, що призводить до завдання значної шкоди довкіллю.

Саме тому питання збереження природи стає однією з глобальних проблем людства, що впливає на життя і здоров'я нинішніх і майбутніх поколінь, а раціональне й доцільне використання природних ресурсів – одним з головних національних пріоритетів.

Ці проблеми підкріплюються такими явищами, як привернення уваги громадськості до глобальних екологічних проблем, пов'язаних із підлими

методами ведення війни російською федерацією на території України та зниженням якості роботи контролюючих органів у боротьбі з екологічними злочинами.

Сучасна екологічна ситуація в Україні вважається кризовою й обумовлена як збройною агресією російської федерації, так і наслідками зростання екологічної злочинності. Злочини проти довкілля загалом та незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом зокрема становлять реальну загрозу внутрішній безпеці України. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом є одним із найбільш поширених та найнебезпечніших у системі злочинів проти довкілля, за вчинення якого, відповідно до ст. 249 КК України, передбачається кримінальна відповідальність. На підтвердження поширеності цього кримінального правопорушення вказує і офіційна статистика. Так, відповідно до статистичної інформації Офісу Генерального прокурора, до Єдиного реєстру досудових розслідувань було внесено відомості щодо вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 249 КК України: у 2015 році – 629, у 2016 році – 445, у 2017 році – 538, у 2018 році – 538, у 2019 році – 619, у 2020 році – 608, у 2021 році – 619, у 2022 році – 526, у 2023 році – 615, у 2024 році – 685 фактів незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом.

Попри високо стабільну кількість вчинених кримінальних правопорушень вказаної категорії, загальний відсоток направлення кримінальних проваджень до суду із обвинувальним актом у середньому становить 58 %.

Такі негативні тенденції дослідження проблематики й умови воєнного стану засвідчили, що незаконне полювання та незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом набуло масовості, латентності, організованості, кримінального професіоналізму, завдаючи непоправної економічної та екологічної шкоди, у тому числі й водним біоресурсам, знижуючи кількість диких тварин та запасів риби. Неефективність наявної системи охорони водного промислу від незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим промислом, застарілість форм і методів боротьби з ним вимагають активізації наукових досліджень у цьому напрямку. Тому, враховуючи, що одним з основних завдань криміналістики є постійне озброєння правоохоронних органів ефективними засобами і методами боротьби з кримінальною протиправністю, наведені вище обставини зумовлюють необхідність розвитку наукових досліджень з питань розслідування злочинів у сфері охорони довкілля. Так, зокрема потребує дослідження питання незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, яке є розповсюдженим злочином серед злочинів проти довкілля. Зазначені обставини й зумовили вибір теми дослідження, його спрямованість і зміст.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що робота є комплексним дослідженням, присвяченим теоретичним і практичним аспектам розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. У роботі представлено низку висновків і рекомендацій,

спрямованих на підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування, зокрема:

у перше:

- визначено обставини кримінального правопорушення, що підлягають з'ясуванню в ході виявленого правопорушення і початку досудового розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом: подія незаконного водного добувного промислу в частині наявності криміналістично значимих ознак правопорушення, передбаченого ст. 249 КК України; винуватість у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення; вид і розмір завданої істотної шкоди за результатами вчинення незаконного вилову риби, розмір матеріальної шкоди, завданої довіллю протиправним діянням; установлення свідків події, а також обставин, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення;

- розроблено порядок збирання слідчим доказів незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом шляхом проведення комплексу процесуальних дій на початковому етапі розслідування (огляд, допит, обшук, тимчасовий доступ до речей і документів, призначення експертиз) із застосуванням сучасних техніко-криміналістичних засобів (БПЛА, тепловізор, Next Step);

удосконалено:

- алгоритм дій дізнавача/слідчого щодо збереження слідів незаконного зайняття рибним добувним промислом: прийняття процесуального рішення про визнання вилученої в ході проведення огляду місця події риби речовим доказом і додатковий огляд протоколом огляду, винесення постанови про визнання речових доказів відповідно до ст. ст. 40, 98, 100, 110 КПК України; за попередньо укладеним договором, до отримання ухвали слідчого судді про арешт майна та надання дозволу на його реалізацію передача вилученої риби на тимчасове зберігання відповідним суб'єктам; складання звернення за погодженням з прокурором або ініціювання перед прокурором самостійного звернення з клопотанням про арешт майна та надання дозволу на його реалізацію або знищення; отримання ухвали слідчого судді про арешт майна та надання дозволу на його реалізацію або знищення;

набуло подальшого розвитку:

- систематизація способів вчинення незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, зокрема: без дозволу та (або) інших обов'язкових документів; за наявності таких документів, але з недотриманням вимог, передбачених у них; щодо певних видів водних тварин, на які поширюється заборона чи обмеження вилову; з виловом водних живих ресурсів у кількостях, що перевищують установлені в нормативно-правових актах ліміти; у заборонений час, у заборонених місцях, забороненими способами, засобами чи знаряддями;

- практичні рекомендації до використання БПЛА при огляді місця події в кримінальних провадженнях щодо незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом з метою ефективного огляду великих

масивів водних об'єктів; установлення тепловізора на такий засіб, що дозволить установлювати обставини події, ефективно проводити таку слідчу (розшукову) дію в нічний час доби без утрати часу й доказів.

Дякую за увагу!

Після закінчення доповіді здобувачу присутніми були поставлені наступні питання:

Мировська А.В.: У роботі Ви пишете про масове знищення риби, звірів чи інших видів тваринного світу. Що Ви маєте на увазі?

Відповідь: Дякую за запитання. Способи масового знищення риби, звірів чи інших видів тваринного світу: це застосування вибухових і отруйних речовин, електроструму, спорудження гаток, запруд, спускання води з рибогосподарських водойм, спосіб тралення при лові закидними неводами і волокушами з суден, одночасне або чергове закидання неводів з протилежних берегів «у замок», перекриття будь-якими засобами чи знаряддями лову більше 2/3 ширини русла річки або протоки тощо. Під способом масового знищення звірів, птахів, риби, інших видів тваринного світу (ч. 2 ст. 249 КК України) треба розуміти такі дії, які здатні спричинити чи спричинили загибель великої кількості представників дикої фауни, знищення популяції або певного виду тваринного світу в тій чи іншій місцевості чи водоймі (застосування отруйних або вибухових речовин, газу, диму, електроструму, автоматичної зброї, спрямування стада тварин на болото, тралення риби за допомогою заборонених прийомів тощо). Вирішуючи питання про те, чи здійснювалося незаконне рибальство способом масового знищення, слід ретельно досліджувати характерні властивості застосованих знарядь, зокрема їхню руйнівну силу, характер взаємодії з навколишнім середовищем, обсяги шкідливого впливу на довкілля тощо.

Хабло О.Ю.: Які мають бути дії уповноваженої особи на проведення досудового розслідування для збереження слідів незаконного зайняття рибним добувним промислом?

Відповідь: Дякую за запитання. Для збереження слідів незаконного зайняття рибним добувним промислом уповноваженій особі на проведення досудового розслідування необхідно вжити наступних заходів:

1. Прийняти процесуальне рішення про визнання вилученої в ході проведення огляду місця події риби речовим доказом і додатково оглянути протоколом огляду, винести постанову про визнання речових доказів згідно зі ст. 40, 98, 100, 110 КПК України.

2. Риба, як продукт швидкого псування, відповідно до ст. 100 КПК України не може бути відразу реалізована та знищена, а підлягає фіксації за допомогою фотографування або відеозапису, детальному опису та збереженню як речового доказу. За договором, укладеним між Головним управлінням Національної поліції в області та підприємством, вилучена риба передається на тимчасове зберігання до отримання ухвали слідчого судді про арешт майна та надання дозволу на її реалізацію.

3. Прокурор, слідчий або дізнавач за погодженням з прокурором в окремих випадках можуть скласти клопотання про арешт майна та надання

дозволу на його реалізацію або знищення і не пізніше ніж наступного робочого дня з моменту вилучення майна подати слідчому судді.

4. Після подання клопотання слідчому судді отримати ухвалу про арешт майна та надання дозволу на його реалізацію.

Така етапність дій зі збереження речових доказів зумовлює виконання завдань кримінального провадження, передбачених ст. 2 КПК України, на початковому та наступному етапах досудового розслідування, а також під час проведення слідчих (розшукових) дій (обшук, допит, огляд та ін.).

Пясковський В.В.: У яких випадках обшук, як слідча (розшукова) дія, може бути проведений на початковому етапі розслідування вказаної категорії кримінального правопорушення?

Відповідь: Дякую за запитання. Обшук, як слідча (розшукова) дія, може бути проведений на початковому етапі розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом у разі, якщо:

- під час огляду місця події встановлена особа підозрюваного, однак предмет посягання, знаряддя та засоби перебувають у транспортному засобі (мотоциклі, автомобілі, човні тощо);

- встановлена особа, яка вчинила протиправне діяння, на місці події вилучений предмет посягання, знаряддя та засоби кримінального правопорушення, однак отримана інформація, що в житлі чи іншому володінні особи злочинця (за місцем проживання або на підприємстві, складі) зберігається незаконно виловлена риба для реалізації, знаряддя, засоби для вчинення протиправних діянь;

- особа не встановлена, однак наявна інформація про її місцезнаходження та місце переховування предметів злочинного посягання, знарядь, засобів кримінального правопорушення за ст. 249 КК України.

Курилін І.Р.: Які особливості допиту підозрюваного у вказаних провадженнях?

Відповідь: Дякую за запитання. Допит підозрюваного (-их) на початковому етапі розслідування у більшості випадків має конфліктний характер і супроводжується запереченням протиправності своїх дій, відмовою давати показання або наданням неправдивих. Тому дізнавачу/слідчому з метою встановлення психологічного контакту з допитуваним, отримання правдивих показань про обставини події й усунення конфліктності на наступному етапі проведення процесуальних дій необхідно першочергово перед проведенням допиту підозрюваного ознайомитися з нормативно-правовими актами, які регулюють сферу водного добувного промислу; детально вивчити та оцінити наявні матеріали в кримінальному провадженні (функціональні (посадові) обов'язки працівників рибних господарств, рибоохорони та ін.; дозвільні документи тощо); спланувати таку слідчу (розшукову) дію, обрати тактичні прийоми, скласти перелік запитань із зазначенням уже наявних доказів; провести консультації зі спеціалістами; забезпечити відеофіксацію.

Головуючий: Є ще запитання? Немає. Переходимо до обговорення дисертації. Слово надається науковому керівнику.

Науковий керівник, кандидат юридичних наук, доцент Терещенко Ю.В. Ступінь актуальності обраної теми пов'язана з тим, що досить розповсюдженими є такі випадки, а відповідно виникають потреби практичної діяльності у боротьбі зі кримінальною протиправністю.

Дисертант має високий рівень наукового розвитку та професійно володіє вибраним арсеналом дослідження, що в кінцевому результаті, дозволило логічно сформулювати наукову новизну цієї розробки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій полягає у тому, що в дисертації, на підґрунті опрацювання наукових праць з питань кримінального, кримінального процесуального права, криміналістики, судової експертизи, оперативно-розшукової діяльності, аналізу законодавства, узагальнення слідчої, експертної та судової практики, анкетування практичних працівників, поглиблено наукові знання щодо фундаментальних положень криміналістики, розроблено теоретичні положення та практичні рекомендації щодо розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом.

Автором сформульовано низку положень, висновків і пропозицій, важливих у концептуальному значенні та нових для юридичної науки, принципів для успішного правозастосування.

Достовірність отриманих наукових результатів обумовлена застосуванням як методологічної основи дослідження ряду загальнонаукових та спеціальних методів дослідження. Обрані методи дослідження використовувалися в їх діалектичному взаємозв'язку та взаємозалежності, що забезпечило об'єктивність отриманих результатів.

Достовірність отриманих результатів забезпечила належна теоретична основа дисертації, а також достатня емпірична база дослідження, що охоплює 145 кримінальних проваджень щодо незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом (ст. 249 КК України) за 2015-2024 рр.; узагальнені дані анкетувань слідчих, оперативних працівників Національної поліції, прокурорів (165 респондентів з міста Києва, Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької та Чернігівської областей). При дослідженні матеріалів кримінальних проваджень, опрацюванні джерел та визначенні ключових аспектів обраної проблематики використовувався власний досвід роботи в органах прокуратури, прокурори якої, серед іншого, здійснюють процесуальне керівництво під час здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, зокрема проти довілля.

Отримані висновки відрізняються обґрунтованістю. Дослідженню проблемних питань притаманний авторський підхід, наведення переконливих аргументів під час обґрунтування власної точки зору. Слід відзначити хороший літературний стиль, легкість сприйняття матеріалу, ілюстрування теоретичних положень узагальненими результатами емпіричних досліджень.

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, у наукових працях.

Значення праці для науки і практики полягає в тому, що пропозиції аспіранта використовуються та мають перспективу подальшого впровадження при вирішенні низки завдань у освітньому процесі закладів вищої освіти України, практичній діяльності правоохоронних органів. Вказані відомості засвідчуються актами впровадження.

Проведене аспірантом дослідження є завершеним, його вивчення дозволяє зробити висновок про високий рівень проведеного дослідження, за результатами якого сформовані теоретичні положення, пропозиції до законодавства та практичні рекомендації. Оформлення дисертації відповідає встановленим вимогам.

Зважаючи на викладене вище, можна стверджувати, що дисертація на тему: «Розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» містить нові концептуальні наукові положення й науково обґрунтовані результати у галузі юриспруденції, що в сукупності розв'язують важливе науково-прикладне завдання.

Зміст дисертації цілком відповідає заявленій дисертантом спеціальності, робота пройшла належну апробацію. Дисертація є самостійною, завершеною роботою. Оформлення дисертації відповідає встановленим МОН України вимогам.

Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Індивідуальний план наукової роботи та освітню програму В.В. Куций виконав у повному обсязі.

Зважаючи на викладене вище, Куций Віктор Васильович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Після цього було надано слово **рецензентам** роботи:

Кандидат юридичних наук, доцент Антошук А.О. Актуальність цієї теми обумовлюється наявністю труднощів у практичній діяльності правоохоронних органів з розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом та відсутністю відповідних науково-обґрунтованих рекомендацій із їх розслідування. Нині існують окремі проблеми, пов'язані зі швидкою зміною криміногенних процесів, необхідністю постійного пошуку нових організаційно-тактичних рішень, а також формування усталених моделей виявлення та розслідування такої протиправної діяльності. Тому тема дисертації В.В. Куцого є актуальною, теоретично і практично значущою.

Дисертація має чіткий зв'язок з науковими програмами, планами, темами.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає в тому, що вона є комплексним дослідженням, присвяченим теоретичним і практичним аспектам розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом.

Основні наукові положення дисертаційного дослідження Віктора Васильовича представлено у 8 опублікованих працях, серед яких 4 статті і 4 тезах доповідей на конференціях.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що викладені й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено та може бути використано в:

- правозастосовній діяльності – для вдосконалення діяльності підрозділів НП України, які розслідують кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним зайняттям рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом (акт упровадження: ГСУ НП України № 63790-2024 від 03.05.2024 року);

- освітньому процесі – під час викладання навчальних дисциплін «Криміналістика», «Методика розслідування кримінальних правопорушень», підготовки навчально-методичних праць (акт упровадження Національної академії внутрішніх справ № 195-оп від 05 грудня 2024 року);

- науково-дослідній діяльності – для підготовки монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, узагальнення аналітичних матеріалів, обґрунтування пропозицій до чинних проєктів нормативно-правових актів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову (акт упровадження Національної академії внутрішніх справ № 196-нд від 05 грудня 2024 року).

Як позитив слід відмітити те, що автором вперше:

- запропоновано підходи до вирішення проблем оптимізації взаємодії суб'єктів розслідування з працівниками Держекоінспекції, Держрибагентства, Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України, громадськими інспекторами рибоохорони, органами прокуратури, а також оперативними підрозділами поліції, із пропозицією створення єдиної інформаційної бази в галузі рибогосподарства України; запровадження мобільних рейдових груп патрулювання, створення та діяльність стаціонарних пунктів (постів) охорони водних ресурсів, застосування аеророзвідки території, особливо в період нересту;

- розроблено порядок збирання слідчим доказів незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом шляхом проведення комплексу процесуальних дій на початковому етапі розслідування (огляд, допит, обшук, тимчасовий доступ до речей і документів, призначення експертиз) із застосуванням сучасних техніко-криміналістичних засобів (БПЛА, тепловізор, Next Step);

Всі зауваження та побажання, які були висловлені в попередніх засіданнях кафедри були повністю враховані автором.

Загалом, дисертація Куцого Віктора Васильовича на тему «Розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом», подана на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право, є самостійно виконаним дисертаційним дослідженням, може бути рекомендована до подання у разову спеціалізовану вчену раду для захисту.

Кандидат юридичних наук, старший дослідник Гелемей М.О. В умовах сьогодення, значного занепокоєння міжнародних організацій, природоохоронних організацій та громадян викликають злочини проти довкілля. Такі суспільно небезпечні діяння досить важко виявляти та доводити вину осіб, оскільки вони вчиняються як правило скрито. Сучасна екологічна ситуація в Україні вважається кризовою й обумовлена як збройною агресією російської федерації, так і наслідками зростання екологічної злочинності. Злочини проти довкілля загалом та незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом зокрема становлять реальну загрозу внутрішній безпеці України. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом є одним із найбільш поширених та найнебезпечніших у системі злочинів проти довкілля, за вчинення якого, відповідно до ст. 249 КК України, передбачається кримінальна відповідальність. На підтвердження поширеності цього кримінального правопорушення вказує і офіційна статистика.

Такі негативні тенденції дослідження проблематики й умови воєнного стану засвідчили, що незаконне полювання та незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом набуло масовості, латентності, організованості, кримінального професіоналізму, завдаючи непоправної економічної та екологічної шкоди, у тому числі й водним біоресурсам, знижуючи кількість диких тварин та запасів риби. Неефективність наявної системи охорони водного промислу від незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим промислом, застарілість форм і методів боротьби з ним вимагають активізації наукових досліджень у цьому напрямку. Тому, враховуючи, що одним з основних завдань криміналістики є постійне озброєння правоохоронних органів ефективними засобами і методами боротьби з кримінальною протиправністю, наведені вище обставини зумовлюють необхідність розвитку наукових досліджень з питань розслідування злочинів у сфері охорони довкілля. Так, зокрема потребує дослідження питання незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, яке є розповсюдженим злочином серед злочинів проти довкілля. Зазначені обставини й зумовили вибір теми дослідження, його спрямованість і зміст.

У зв'язку з цим, актуальність теми дисертації Куцого В.В. «Розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом» не викликає сумнівів як у науковому, теоретичному, так і практичному аспектах.

У роботі використано сукупність загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціально-наукових методів пізнання, які дали змогу висвітлити й вирішити низку теоретичних та практичних питань теми дослідження.

Дисертант проаналізував значну кількість наукових джерел (271 найменування), ґрунтовно вивчив роботи інших науковців, що надало можливість вирішити наукову задачу, сформулювати пропозиції та рекомендації з виявлення та розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом.

Обґрунтованість сформульованих у дисертації висновків забезпечена емпіричними даними, а саме: систематизовані матеріали офіційної статистичної звітності Офісу Генерального прокурора за період 2015-2024 рр.; результати вивчення матеріалів 145 кримінальних проваджень щодо незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом (ст. 249 КК України) за 2015-2024 рр.; узагальнені дані анкетувань слідчих, оперативних працівників Національної поліції, прокурорів (165 респондентів з міста Києва, Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької та Чернігівської областей). При дослідженні матеріалів кримінальних проваджень, опрацюванні джерел та визначенні ключових аспектів обраної проблематики використовувався власний досвід роботи в органах прокуратури, прокурори якої, серед іншого, здійснюють процесуальне керівництво під час здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, зокрема проти довкілля.

Результати наукового дослідження висвітлено в 8 наукових публікаціях, з яких чотири статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, чотири тези наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Дисертація В.В. Куцого є комплексним дослідженням, присвяченим теоретичним і практичним аспектам розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом.

У роботі сформульовано низку результатів і висновків, що були отримані вперше і мають високий ступінь наукової новизни.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість отриманих результатів дослідження, сформульованих положень і висновків дисертаційної роботи В.В. Куцого не викликають суттєвих зауважень. Висновки в дисертації сформовано відповідно до отриманих результатів, вони мають вагому аргументацію, свідченням чого є використана методологія дослідження, яка ґрунтується на сукупності загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціально-наукових методів пізнання.

Обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, також забезпечена емпіричними даними.

Постановка завдань, визначення мети, об'єкта та предмета дослідження є чіткими, зрозумілими й такими, що цілком відповідають загальним вимогам. Завдання наукового пошуку виконано, мети роботи досягнуто.

Отже, поставлені наукові завдання виконано на високому методологічному рівні, а дисертант опанував необхідні компетенції для рівня доктора філософії.

Всі зауваження та побажання, які були висловлені в попередніх засіданнях кафедри були повністю враховані автором.

Дисертація В.В. Куцого викладена українською мовою та має чітку структуру, що відповідає вимогам МОН України та Порядку присудження ступеня доктора філософії.

Дисертація містить анотацію, список публікацій, зміст, перелік умовних позначень, вступ, три розділи, які охоплюють вісім підрозділів, висновки, список використаних джерел і додатки.

За своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем і практичною корисністю, достовірністю та обґрунтованістю одержаних результатів робота В.В. Куцого «Розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом», відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 № 44 і може бути рекомендована до захисту на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

В обговоренні дисертаційного дослідження взяли участь: професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Чорноус Ю.М.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Мирівська А.В.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Комаринська Ю.Б.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Патик Л.Л.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Курилін І.Р.; доцент кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Семенов В.В.; викладач кафедри Танчик К.А.; професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент Хабло О.Ю.; професор кафедри, доктор юридичних наук, професор Юсупов В.В.; кандидат юридичних наук, доцент Атаманчук В.М..

Куций В.В. Висловив подяку за позитивну оцінку його дисертаційного дослідження, за висловлені побажання та слухні поради.

На основі результатів обговорення присутні на засіданні вирішили запропонувати такий:

ВИСНОВОК

щодо дисертації Віктора Васильовича Куцого «Розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом»

Дисертація Куцого Віктора Васильовича «Розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом», яка подана на здобуття доктора філософії за спеціальністю 081 – Право, є цілісною, завершеною науковою працею.

Обґрунтування вибору теми дослідження. Відповідно до ст. 13 Конституції України, земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться в межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктами права власності українського народу. Від імені українського народу права власника здійснюють органи державної влади та органи місцевого

самоврядування в межах, визначених цією Конституцією. Кожний громадянин має право користуватися природними об'єктами права власності народу відповідно до закону. Проте досить багато осіб зловживають указаним правом, незаконно займаються рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, що призводить до завдання значної шкоди довкіллю.

Саме тому питання збереження природи стає однією з глобальних проблем людства, що впливає на життя і здоров'я нинішніх і майбутніх поколінь, а раціональне й доцільне використання природних ресурсів – одним з головних національних пріоритетів.

Ці проблеми підкріплюються такими явищами, як привернення уваги громадськості до глобальних екологічних проблем, пов'язаних із підлими методами ведення війни російською федерацією на території України та зниженням якості роботи контролюючих органів у боротьбі з екологічними злочинами.

Сучасна екологічна ситуація в Україні вважається кризовою й обумовлена як збройною агресією російської федерації, так і наслідками зростання екологічної злочинності. Злочини проти довкілля загалом та незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом зокрема становлять реальну загрозу внутрішній безпеці України. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом є одним із найбільш поширених та найнебезпечніших у системі злочинів проти довкілля, за вчинення якого, відповідно до ст. 249 КК України, передбачається кримінальна відповідальність. На підтвердження поширеності цього кримінального правопорушення вказує і офіційна статистика. Так, відповідно до статистичної інформації Офісу Генерального прокурора, до Єдиного реєстру досудових розслідувань було внесено відомості щодо вчинення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 249 КК України: у 2015 році – 629, у 2016 році – 445, у 2017 році – 538, у 2018 році – 538, у 2019 році – 619, у 2020 році – 608, у 2021 році – 619, у 2022 році – 526, у 2023 році – 615, у 2024 році – 685 фактів незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом.

Попри високо стабільну кількість вчинених кримінальних правопорушень вказаної категорії, загальний відсоток направлення кримінальних проваджень до суду із обвинувальним актом у середньому становить 58 %. Так, у 2015 році з 629 зареєстрованих кримінальних проваджень 420 – направлено до суду з обвинувальним актом (67 %); у 2016 році з 445 зареєстрованих – 240 направлено до суду (54 %); у 2017 році з 538 зареєстрованих – 301 направлено до суду (56 %); у 2018 році з 538 зареєстрованих – 346 направлено до суду (64 %); у 2019 році з 619 зареєстрованих – 354 направлено до суду (57 %); у 2020 році з 608 зареєстрованих – 326 направлено до суду (54 %); у 2021 році з 613 зареєстрованих – 340 направлено до суду (55 %); у 2022 році з 526 зареєстрованих – 320 направлено до суду (61 %); у 2023 році з 615 зареєстрованих – 333 направлено до суду (54 %); у 2024 році з 685

фактів незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом – 419 направлено до суду з обвинувальними актами (61 %).

Теоретичною основою дисертаційного дослідження слугують фундаментальні праці як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників з різних аспектів виявлення, розслідування та попередження кримінальних правопорушень. Такими дослідниками є: А.О. Антошук, Ю.П. Аленін, І.В. Басиста, В.П. Бахіна, І.В. Гора, В.А. Журавель, А.В. Іщенко, М.П. Климчук, В.А. Колесник, В.О. Коновалова, В.С. Кузьмічова, В.К. Лисиченко, В.Г. Лукашевич, Є.Д. Лук'янчиков, М.А. Погорецький, В.В. Тіщенко, А.М. Тимчишин, Л.Д. Удалова, П.В. Цимбал, К.О. Чаплинський, С.С. Чернявський, Ю.М. Чорноус, В.М. Шевчук, В.Ю. Шепітько, Б.В. Щур та інші.

Водночас розробці проблем незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом було приділено недостатньо уваги, а саме: криміналістичні аспекти висвітлювалися частково або ґрунтувалися на законодавстві, що зазнало суттєвих змін, застарілій практиці діяльності органів досудового розслідування кримінальних правопорушень проти довкілля. Такими є роботи: О.В. Одерій «Проблеми теорії та практики розслідування злочинів проти довкілля» (2015 рік); Л.Ю. Крігер «Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням кримінальних правопорушень проти довкілля» (2019 рік); В.К. Барвенко «Початковий етап розслідування порушень правил охорони вод та забруднення моря» (2019 рік); О.К. Галицької «Розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із забрудненням водних об'єктів (за матеріалами Чорноморського регіону)» (2021 рік); Д.П. Гаращук «Криміналістична характеристика та особливості розслідування незаконного зайняття рибним промислом» (2024 рік).

Такі негативні тенденції дослідження проблематики й умови воєнного стану засвідчили, що незаконне полювання та незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом набуло масовості, латентності, організованості, кримінального професіоналізму, завдаючи непоправної економічної та екологічної шкоди, у тому числі й водним біоресурсам, знижуючи кількість диких тварин та запасів риби. Неефективність наявної системи охорони водного промислу від незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим промислом, застарілість форм і методів боротьби з ним вимагають активізації наукових досліджень у цьому напрямку. Тому, враховуючи, що одним з основних завдань криміналістики є постійне озброєння правоохоронних органів ефективними засобами і методами боротьби з кримінальною протиправністю, наведені вище обставини зумовлюють необхідність розвитку наукових досліджень з питань розслідування злочинів у сфері охорони довкілля. Так, зокрема потребує дослідження питання незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, яке є розповсюдженим злочином серед злочинів проти довкілля. Зазначені обставини й зумовили вибір теми дослідження, його спрямованість і зміст.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до: Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2021 року, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 року № 942 зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2022 року № 782; Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції на період до 2026 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2022 року № 1155-р; основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021-2024 роки, затверджених рішенням Вченої ради від 21 грудня 2020 року, протокол № 23.

Тема дисертації затверджена рішенням Вченої ради Національної академії внутрішніх справ (протокол № 12 від 30 серпня 2022 року), зареєстрована Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 1131, 2022 рік).

Мета і завдання дослідження. *Метою* роботи є розроблення теоретичних положень і практичних рекомендацій щодо розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом.

Для досягнення поставленої мети необхідно було виконати такі *завдання*:

- висвітлити сучасний стан наукової розробки проблематики розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом;
- сформулювати криміналістичну характеристику незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом;
- окреслити обставини, що підлягають установленню на початковому етапі розслідування вказаної категорії кримінальних проваджень;
- визначити типові слідчі ситуації та версії початкового етапу розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом;
- виокремити напрями вдосконалення взаємодії суб'єкта розслідування зі співробітниками оперативних та інших підрозділів на початковому етапі розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом;
- систематизувати організаційні й тактичні особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій при розслідуванні кримінальних правопорушень вказаної категорії;
- розкрити можливості призначення судових експертиз при розслідуванні незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом.

Об'єкт дослідження – правовідносини, що виникають у сфері діяльності правоохоронних органів під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним зайняттям рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом.

Предмет дослідження – розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом.

Методи дослідження. Для вирішення завдань, поставлених у цьому дослідженні, використовувалися як *загальнонаукові* методи: спостереження, опис, порівняння, класифікація з метою встановлення закономірностей, що характеризують досліджуваний вид протиправної діяльності та особливості досудового розслідування подібних проваджень, – так і *спеціальні* методи, зокрема: *історико-правовий* – для дослідження стану наукової розробки проблематики розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом (підрозділ 1.1); *догматичний* – для тлумачення юридичних категорій, поглиблення та уточнення поняттєвого апарату дослідження (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2); *функціональний* – з метою виділення типових слідчих ситуацій на різних етапах розслідування вказаної категорії кримінальних правопорушень (підрозділ 2.2.); *системно-аналітичний* – для аналізу практики виявлення та розслідування вказаних кримінальних правопорушень з метою класифікації типових слідчих ситуацій (підрозділ 2.2); *типологічний* – при дослідженні типової особи правопорушника (підрозділ 1.2.4); *статистичні* (групування, зведення, аналіз кількісних показників) – під час аналізу та узагальнення емпіричної бази (вивчених матеріалів кримінальних проваджень, результатів анкетування (у всіх розділах дисертації); а також *соціологічні* (анкетування, інтерв'ювання) – у процесі вивчення думок працівників слідчих підрозділів щодо проблем незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом (у всіх розділах дисертації).

Емпіричну базу дослідження становлять систематизовані матеріали офіційної статистичної звітності Офісу Генерального прокурора за період 2015-2024 рр.; результати вивчення матеріалів 145 кримінальних проваджень щодо незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом (ст. 249 КК України) за 2015-2024 рр.; узагальнені дані анкетувань слідчих, оперативних працівників Національної поліції, прокурорів (165 респондентів з міста Києва, Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Житомирської, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Сумської, Тернопільської, Харківської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької та Чернігівської областей). При дослідженні матеріалів кримінальних проваджень, опрацюванні джерел та визначенні ключових аспектів обраної проблематики використовувався власний досвід роботи в органах прокуратури, прокурори якої, серед іншого, здійснюють процесуальне керівництво під час здійснення досудового розслідування кримінальних правопорушень, зокрема проти довкілля.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що робота є комплексним дослідженням, присвяченим теоретичним і практичним аспектам розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. У роботі представлено низку висновків і рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування, зокрема:

у перше:

– надано поняття криміналістичної характеристики незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом як сукупності криміналістичних відомостей про значущі типові ознаки, які відрізняють кримінальне правопорушення, передбачене ст. 249 КК України, від інших злочинних посягань і визначають систему оперативно-розшукових заходів і процесуальних дій, спрямованих на його виявлення та виконання завдань кримінального провадження, передбачених ст. 2 КПК України при розслідуванні;

– визначено обставини кримінального правопорушення, що підлягають з'ясуванню в ході виявленого правопорушення і початку досудового розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом: подія незаконного водного добувного промислу в частині наявності криміналістично значимих ознак правопорушення, передбаченого ст. 249 КК України; винуватість у вчиненні кримінального правопорушення, форма вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення; вид і розмір завданої істотної шкоди за результатами вчинення незаконного вилову риби, розмір матеріальної шкоди, завданої довкіллю протиправним діянням; установлення свідків події, а також обставин, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення;

– запропоновано підходи до вирішення проблем оптимізації взаємодії суб'єктів розслідування з працівниками Держекоінспекції, Держрибагентства, Управління авіації та поліції на воді Національної поліції України, громадськими інспекторами рибоохорони, органами прокуратури, а також оперативними підрозділами поліції, із пропозицією створення єдиної інформаційної бази в галузі рибогосподарства України; запровадження мобільних рейдових груп патрулювання, створення та діяльність стаціонарних пунктів (постів) охорони водних ресурсів, застосування аеророзвідки території, особливо в період нересту;

– розроблено порядок збирання слідчим доказів незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом шляхом проведення комплексу процесуальних дій на початковому етапі розслідування (огляд, допит, обшук, тимчасовий доступ до речей і документів, призначення експертиз) із застосуванням сучасних техніко-криміналістичних засобів (БПЛА, тепловізор, Next Step);

удосконалено:

– характеристику структурних елементів криміналістичної характеристики незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом: предмет злочинного посягання; обстановка та слідова картина; способи підготовки, учинення та приховування; відомості про осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, передбачене ст. 249 КК України, та злочинні групи;

– алгоритм дій дізнавача/слідчого щодо збереження слідів незаконного зайняття рибним добувним промислом: прийняття процесуального рішення про визнання вилученої в ході проведення огляду місця події риби речовим доказом і додатковий огляд протоколом огляду, винесення постанови про визнання

речових доказів відповідно до ст. ст. 40, 98, 100, 110 КПК України; за попередньо укладеним договором, до отримання ухвали слідчого судді про арешт майна та надання дозволу на його реалізацію передача вилученої риби на тимчасове зберігання відповідним суб'єктам; складання звернення за погодженням з прокурором або ініціювання перед прокурором самостійного звернення з клопотанням про арешт майна та надання дозволу на його реалізацію або знищення; отримання ухвали слідчого судді про арешт майна та надання дозволу на його реалізацію або знищення;

– класифікацію типових слідчих ситуацій початкового етапу розслідування залежно від змісту інформації про злочинні дії, передбачені ст. 249 КК України (сприятливі та несприятливі; конфліктні та безконфліктні), та особу злочинця: встановлено ознаки кримінального протиправного діяння, передбаченого ст. 249 КК України; особу (-іб) затримано на місці безпосереднього вчинення незаконного водного добувного промислу або при вилученні водних тварин/рослин (ловлі, збиранні, добуванні, збуті тощо), і вона (вони) не переховується (-ються); встановлено ознаки злочинного діяння, передбаченого ст. 249 КК України, та особу (-іб), але його (-їх) не затримано, вона (вони) переховується (-ються), та її (їхнє) місцезнаходження невідоме; виявлено факт незаконного добування заборонених до вилову риби, інших водних тварин та рослин за ст. 249 КК України, підозрюваного (-их) затримано, але він (вони) не визнає (-ють) себе винним (-и) у вчиненні кримінального правопорушення або взагалі відмовляється (-ються) від дачі показань; виявлено факт незаконного добування заборонених до вилову риби, інших водних тварин та рослин за ст. 249 КК України, але особа злочинця невідома, або інформація про нього є недостовірною або не перевіреною; свідки відсутні;

набуло подальшого розвитку:

– криміналістичний розвиток наукових знань щодо розслідування окремих видів (груп) кримінальних правопорушень проти довкілля (екологічних злочинів), на основі яких виявлено тенденції та окреслено напрями протидії незаконному зайняттю рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом;

– систематизація способів вчинення незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом, зокрема: без дозволу та (або) інших обов'язкових документів; за наявності таких документів, але з недотриманням вимог, передбачених у них; щодо певних видів водних тварин, на які поширюється заборона чи обмеження вилову; з виловом водних живих ресурсів у кількостях, що перевищують установлені в нормативно-правових актах ліміти; у заборонений час, у заборонених місцях, забороненими способами, засобами чи знаряддями;

– праксеологічні підходи до впорядкування джерел інформації про дії, передбачені ст. 249 КК України: повідомлення від державних природоохоронних органів за результатами планових наглядово-ревізійних перевірок – рибоохоронні рейди Державного агентства з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм (Держрибагентство); безпосереднє виявлення ознак кримінального правопорушення співробітниками

правоохоронних органів (Національної поліції – територіальних підрозділів поліції; Управління авіації і поліції на воді та його територіальних підрозділів; патрульної поліції; Державної прикордонної служби – прикордонні наряди) та повідомлення інформаторів; повідомлення від власника, розпорядника чи користувача водного господарства; працівники рекреаційних водних зон; приватної охорони; звернення громадських природоохоронних організацій; публікації в медіа, мережі Інтернет; матеріали журналістських розслідувань;

– узагальнення та оцінка слідчих версій (стосовно події, особи правопорушника) на початковому етапі розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом;

– практичні рекомендації до використання БПЛА при огляді місця події в кримінальних провадженнях щодо незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом з метою ефективного огляду великих масивів водних об'єктів; установлення тепловізора на такий засіб, що дозволить установлювати обставини події, ефективно проводити таку слідчу (розшукову) дію в нічний час доби без утрати часу й доказів;

– характеристика типових ситуацій обов'язкового проведення обшуку на початковому етапі розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом за результатами огляду місця події: установлена особа підозрюваного, однак предмет посягання, знаряддя та засоби знаходяться в транспортному засобі; установлена особа, яка вчинила протиправне діяння, на місці події вилучений предмет посягання, знаряддя та засоби кримінального правопорушення, однак отримана інформація, що в житлі або іншому володінні злочинця зберігаються докази протиправних дій; особа не встановлена, однак наявна інформація про її місцезнаходження та місце переховування предметів злочинного посягання, знарядь, засобів кримінального правопорушення за ст. 249 КК України;

– особливості призначення та послідовність проведення комплексу судових експертиз (криміналістичні (дактилоскопічна, трасологічна, експертиза вибухових речовин і продуктів вибуху, біологічна); інженерно-екологічна), а також рекомендації щодо використання спеціалізованих пересувних лабораторій, ігнорування яких в умовах віддаленості водних об'єктів мінімізує можливості встановлення реальності істотної шкоди й змінює стан предмета посягання.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані та обґрунтовані в дисертації теоретичні положення, висновки й рекомендації впроваджено та надалі може бути використано в:

– *правозастосовній діяльності* – для вдосконалення діяльності підрозділів НП України, які розслідують кримінальні правопорушення, пов'язані з незаконним зайняттям рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом (акт упровадження: ГСУ НП України № 63790-2024 від 03.05.2024 року);

– *освітньому процесі* – під час викладання навчальних дисциплін «Криміналістика», «Методика розслідування кримінальних правопорушень»,

підготовки навчально-методичних праць (акт упровадження Національної академії внутрішніх справ № 195-оп від 05 грудня 2024 року);

– науково-дослідній діяльності – для підготовки монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, узагальнення аналітичних матеріалів, обґрунтування пропозицій до чинних проєктів нормативно-правових актів, підготовка яких потребує проведення відповідних наукових досліджень або містить наукову складову (акт упровадження Національної академії внутрішніх справ № 196-нд від 05 грудня 2024 року).

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднено в доповідях на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні питання криміналістики та судової експертизи» (25 листопада 2022 р.); «Актуальні питання та перспективи розшукової роботи в діяльності підрозділів кримінальної поліції» (Київ, 28 березня 2024 р.); «Актуальні питання криміналістики та судової експертизи до 60-річчя кафедри криміналістики та судової медицини» (Київ, 21 листопада 2024 р.); «Актуальні проблеми кримінального права» (Київ, 28 листопада 2024 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, що сформульовані в дисертації, відображено у восьми наукових публікаціях, серед яких чотири статті – у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, чотири – у збірниках тез науково-практичних конференцій та круглих столів. Зокрема:

1. Куций В.В. Поняття та структура криміналістичної характеристики незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. *Науковий вісник ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. Випуск 84: частина 4. 2024. С. 87-92. DOI : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.4.11>*

2. Куций В.В. Обставини, що підлягають встановленню під час розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. *Аналітично-порівняльне правознавство. № 5. 2024. С. 815-819. DOI : <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.124>*

3. Куций В.В. Взаємодія суб'єкта розслідування зі співробітниками оперативних та інших підрозділів на початковому етапі розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. № 3. 2024. С. 187-192. DOI : <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-3-28>*

4. Куций В.В. Організаційно-тактичні особливості проведення обшуку при розслідуванні незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. *Науковий вісник публічного та приватного права. Випуск №3. 2024. С. 204-209. DOI : <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.3.36>*

5. Куций В.В. Необхідність дослідження проблематики незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи : матер. міжвід. наук.-практ. конф. (25 лист. 2022 р.). Київ. НАВС. С. 169-171.*

6. Куций В.В. Стан наукового розроблення проблеми розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. *Актуальні питання та перспективи розшукової роботи в діяльності підрозділів кримінальної поліції* : матер. міжвідом. наук.-практ. круглого столу (Київ, 28 берез. 2024 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 262-264.

7. Куций В.В. Час вчинення як елемент криміналістичної характеристики незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи до 60-річчя кафедри криміналістики та судової медицини* : міжвідомчий науково-практичний круглий стіл (Київ, 21 листоп. 2024 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 341-344.

8. Куций В.В. До питання місця вчинення незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом. *Актуальні проблеми кримінального права* : матеріали XV Всеукр. наук.-теорет. конф., присвяч. пам'яті проф. П. П. Михайленка (Київ, 28 листоп. 2024 р.) / [редкол.: В. В. Черней, С. Д. Гусарев, С. С. Чернявський та ін.]. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 345-348.

Характеристика особистості здобувача.

Куций Віктор Васильович, народився 06 червня 1989 року в м. Бар Вінницької області.

У 2009 році закінчив Інститут прокуратури та слідства Одеської національної юридичної академії та отримав диплом бакалавра юриста за спеціальністю – правознавство. У 2010 році закінчив Інститут прокуратури та слідства Одеської національної юридичної академії та отримав диплом спеціаліста, за спеціальністю – правознавство.

З жовтня 2014 року по травень 2020 року, обіймав посади від прокурора до заступника керівника прокуратури Вінницькій області.

З травня 2020 року по жовтень 2021 призначений на посаду прокурора Бориспільської місцевої прокуратури, а в подальшому за результатами проходження атестації прокурора Бориспільської окружної прокуратури Київської області.

У жовтні 2021 року призначений на посаду прокурора другого відділу процесуального керівництва управління процесуального керівництва у кримінальних провадженнях слідчих Територіального управління Державного бюро розслідувань Київської обласної прокуратури, яку обіймає по даний час.

У серпні 2022 року був зарахований до аспірантури НАВС на заочну форму навчання та закріплений за кафедрою криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ України.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана науковим стилем, українською мовою. Наукові положення, висновки та рекомендації викладені стисло, точно, ясно та просто, що забезпечує легкість і доступність їх сприйняття. Дисертація оформлена згідно з вимогами МОН України.

Структура дисертації відповідає меті, завданням, предмету дослідження і вимогам Міністерства освіти і науки України та складається з анотації, вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Відповідність дисертації встановленим вимогам і визначеній спеціальності. Розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом є напрямом, який віднесено до спеціальності 081 – Право.

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Куцого Віктора Васильовича на тему «Розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Куцого Віктора Васильовича відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями), наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями).

3. Рекомендувати дисертацію Куцого Віктора Васильовича на тему «Розслідування незаконного зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом», до разового захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 081 «Право».

Результати голосування присутніх на засіданні докторів та кандидатів наук за профілем поданої на розгляд дисертації: за – 17, проти – немає, таких, що утримались – немає.

Головуючий:

Завідувач кафедри криміналістики

та судової медицини

Національної академії внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

 Андрій АНТОЩУК